

Buurttuinen Transvaal

Het zal niemand ontgaan zijn dat moestuinieren in de stad hip is en inmiddels in alle steden te vinden is. In de grote steden is de ontwikkeling het verst, misschien omdat daar de vraag naar zelf gekweekte groenten het grootst is en de discussie over de sociale rol van gemeenschappelijke en openbare stadstuinen al langer wordt gevoerd.

LEO DEN DULK

Over stadslandbouwers en hun tuinen verscheen onlangs het boek *Smaakmakers, boeren in de stad* waarin 11 gemeenschappelijke tuinen worden beschreven (zie de recensie op p. 45). Buurttuinen Transvaal in Amsterdam is een vergelijkbaar project, waar een zestal initiatiefnemers elkaar vonden die zich al op verschillende plaatsen in de buurt met groen, bloemen en groenten bezighielden. Een van hen was Eva de Carlo, een New Yorkse die ervaring had met het opzetten van *community gardens*, een begrip dat je het beste kunt vertalen als gemeenschapstuinen. In samenwerking met het stadsdeel werd voor de Buurttuinen op het Afrikaerplein een basisplan gemaakt met een in detail uitgewerkt ontwerp, een begroting en een beplantingsplan. Niet onbelangrijk: er is bodemonderzoek

gedaan, waaruit bleek dat het middendeel van het plantsoen veilig is voor het verbouwen van groente. Waar voorheen in een non-descripte lege ruimte met gras, een paar bomen en bankjes dealers en alcoholisten voor veel overlast zorgden wordt sinds voorjaar 2011 door een actieve tuinvereniging van zo'n 50 leden een levendige tuin in stand gehouden.

Ontmoetingsplaats Een groot deel van het taartpuntvormige plantsoen wordt nu ingenomen door de 500 m² grote Buurttuinen, die ruim binnen de contouren van omringende bomen en gazon liggen. De tuinen worden geheel omgeven door een slingerende, dichte beukenhaag die de tuinen enigszins afschermt, maar die laag is gehouden om voorbijgangers er het volle zicht op

te geven. Door de lengte van de tuinen loopt een schelpenpad, aan weerszijden liggen de verschillende onderdelen: 26 kleine moestuintjes – voor mensen die staan of zittend in een rolstoel moeten tuinieren zijn tuintjes op hoogte gemaakt. Verder zijn er kruidentuinen, vlinder-, bijen-, fruit- en bloementuinen. Als ontmoetingsplaats in de buurt fungeren de gemeenschappelijke kruidentuin, waar iedereen een handjevol van mag plukken, een hondenpoepvrije picknickplek, een educatief tuintje voor de kleinsten en een strook met kleinfruit en plukbloemen. De tuinen zijn vrij toegankelijk en worden door naar schatting 700-800 mensen gebruikt.

Buurt met een bijzonder karakter De Buurttuinen Transvaal zijn onmiskenbaar een rol gaan spelen in de

positieve ontwikkeling van de buurt, die in de jaren '20 werd gebouwd met een stratenplan van Berlage. Er werden voornamelijk arbeiderswoningen gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School, grotendeels door woningbouwverenigingen maar ook door een particuliere, sociaal bevlogen ondernemer als H. van Saane. Geïnspireerd door de Weense Karl-Marx-Hof bouwde hij de destijds modern uitgeruste Krugerhof, die hij voorzag van een gemeenschappelijke tuin en tevens zelf exploiteerde. Stedenbouwkundig heeft de buurt nog altijd een bijzonder karakter, maar de geringe afmetingen van de meeste woningen vormen een probleem. Binnen de Transvaalbuurt zijn nog acht andere groenprojecten te vinden, zoals de TugelaHuisTuin, het rozenperk aan het Steve Bikoplein, baktuinen aan de Kraaipanstraat, de bloementuin op de hoek Tugelaweg-Maritzstraat, de Spoor-TaludTuin aan de Tugelaweg, geveltuinten in de Majubastraat, de binnentuinen van welzijnsorganisatie Dynamo en van het multifunctioneel centrum de Verbinding en de binnentuin van kunst- en cultuurgebouw Tugela85.

Andere groene activiteiten Er is de MoTuin Transvaal, bedacht door de gebruikers van Tugela85 als activistisch instrument om uitwisseling mogelijk te maken. Speerpunt voor MoTuin is verbinden, informeren en stimuleren rond stadsmoestuinen en stadslandbouw. Met een kleine bijdrage van het stadsdeel Oost en de centrale stad Amsterdam wordt de MoTuin nu gebouwd en zal over enkele weken de straat op gaan. De MoTuin herbergt een mini-kas, kweekbakken, een zaadruilbank, werkruimte, maar ook een aanhangertent met een buitenkeuken, een tafel en bergruimte. De MoTuin is een haler en brenger van planten, kruiden, ideeën, mensen en producten van de verschillende moestuinen onder de naam Made in Transvaal. MoTuin organiseerde de Groene Guerrilla, plantenruil, een zadenbank en Groene Adopties. Waar mogelijk worden producten uit de Transvaal verkocht via lokale ondernemers. MoTuin organiseert het beheer van delen van het TugelaTreinTalud – het

spoortalud is in het verleden voorzien van een rijk assortiment aan bomen en heesters, maar de onderbegroeiing was nogal verwaarloosd. Nu zijn er in de onderste strook bloembollen en vaste planten geplant. Er worden educatieve modules aangeboden in kleine leskistjes over onder andere het bestrijden van ongedierte, permacultuur, zaai-instructies voor groenten, vergeten groenten, snijbloemen, bijen en andere nuttige insecten. Er wordt constructief samengewerkt met stadsdeel Oost – hoewel de ambtenaren daar aanvankelijk nogal schrokken van het woord guerrilla – en er is contact met andere initiatieven buiten de buurt. Stadsecologen organiseren met de Buurttuinen als vertrekpunt excursies waarin zij vertellen over wat er leeft op en rond de buurttuin en over de zweefvliegen, vlinders en andere insecten die de tuinen bezoeken. Ze laten zien en horen welke vleermuizen zich in de buurt bevinden en gaan kijken welke nachtvlinders ze in de tuin kunnen lokken.

Krugerkamer Op het nabij gelegen Krugerplein wordt als een van de sociale activiteiten jaarlijks een groendag gehouden, terwijl de aan dit plein gelegen Krugerkamer een centrale plaats voor kleinere bijeenkomsten vormt. Het is een initiatief van Wendy Ramsahai en Bart Liesker, die hier een ruimte hebben gemaakt waar mensen uit de buurt en daarbuiten elkaar kunnen ontmoeten, werken en eten. Liesker, die architect is, maakte in het voormalige winkelpand een algemene ruimte en een goed geoutilleerde keuken met een bijzondere vormgeving, met erachter een terras en een kleine tuin met bloemen, kruiden en bessenstruiken. Er worden regelmatig bijeenkomsten georganiseerd rond diverse thema's – zie de lezing over historische moestuinen hieronder. Wendy Ramsahai kookt er met liefde en gebruikt bij voorkeur biologische en fair-trade producten. ■

Meer informatie:
www.groendichterbij.nl
www.krugerkamer.nl
buurttuinentransvaal.wordpress.com

Palissadebanden om plantbedden in gras, Tugelaweg

Buurttuin op het Afrikaerplein, eind maart

Binnentuin van kunst- en cultuurgebouw Tugela85

'Historische moestuinen in de stad'
Lezing door Leo den Dulk op
zondag 28 september om 13 uur.
Krugerkamer, Krugerplein 17, 1092 KA
Amsterdam, info@krugerkamer.nl

Verhoogde bakken van stevig sloophout, Tugelaweg hoek Spitskopstraat

Plantbedden afgezet met hardstenen stoepbanden, Tugelaweg

FOTO'S: AUTEUR